

## Ανάλυση στα γεγονότα

**Παιδεία: Όταν η «εξέδρα» προτάσσεται της ουσίας***Η κυβέρνηση μεταθέτει τις ρυθμίσεις στην αγορά***Του ΚΩΣΤΑ ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΥ**

Πολλά πρέπει ν' αλλάξουν στο ελληνικό σύστημα ανώτατης εκπαίδευσης και επιστημονικής έρευνας, ώστε να συμβαδίσει με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά ή έστω με τον μέσο όρο αυτών. Αλλωστε, και στις ευρωπαϊκές χώρες, ο διαρκής μεταρρυθμισμός συνιστά επίσης επιτακτική αναγκαιότητα, ιδίως στην εποχή μας. Ομως, βασικός δείκτης για την κατάταξη των χωρών στο πεδίο των πανεπιστημιακών και ερευνητικών επιδόσεων παραμένει το ύψος των σχετικών δαπανών, είτε με την απόλυτη έννοια είτε ως ποσοστό του εθνικού εισοδήματος.

Σήμερα οι ΗΠΑ δαπανούν στους τομείς αυτούς πολύ υψηλότερα ποσά, ακόμη και ως ποσοστά του εθνικού εισοδήματος, απ' ό,τι η Ευρώπη και παρουσιάζουν έτσι ανώτερο επιστημονικό απολογισμό. Εφόσον η Ελλάδα καταγράφει, είτε με απόλυτη έννοια είτε με σχετική, το χαμηλότερο στην Ευρώπη ύψος εκπαιδευτικών και ερευνητικών δαπανών, φυσικό είναι να καρκινοβατεί στις τελευταίες θέσεις. Ομως, ενώ όλες οι χώρες έχουν αποδεχθεί τον καθοριστικό ρόλο των δαπανών, μόνο στη δική μας διεκδικείται από κυβερνητικής πλευράς η νεοπαγής άποψη ότι η χρηματοδότηση της παιδείας συνιστά δευτερεύον ζήτημα, ότι θα προηγηθεί η «εξυγίανση» των ανωτάτων ιδρυμάτων χωρίς πρόσθετη χρηματοδότηση, ότι η τελευταία δεν θ' αυξηθεί παρά μόνον όταν τα ιδρύματα θα έχουν «βελτιωθεί», ώστε «να μη χάνονται» οι πιστώσεις.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ1, οι δαπάνες ανώτατης εκπαίδευσης και επιστημονικής έρευνας κατά κεφαλήν φοιτητού ανέρχονται σε 24.074 δολάρια στις ΗΠΑ και 19.992 στον Καναδά. Στην Ευρώπη, οι αντίστοιχες δαπάνες είναι: 25.900 δολάρια στην Ελβετία, 12.344 στην Αυστρία, 11.824 στο Βέλγιο, 16.073 στη Σουηδία, 14.014 στη Δανία, 11.594 στη Γερμανία, 10.704 στη Γαλλία, 13.772 στη Νορβηγία, 8.943 στην Ισπανία, 9.872 δολάρια στον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Εκτός Ευρώπης, οι δαπάνες φθάνουν τα 10.054 δολάρια στη Βραζιλία και τα 11.945 στο Ισραήλ.

Η χώρα μας δαπανά μόλις 4.924 δολάρια ανά φοιτητή και συναγωνίζεται στην τελευταία θέση με την Πορτογαλία, που διαθέτει 4.589 δολάρια. Ομως, στις δαπάνες ανώτατης εκπαίδευσης, εκτός έρευνας, η χώρα μας κατατάσσεται ακόμη πιο χαμηλά: 3.757 δολάρια ανά φοιτητή, με συνέπεια να κατακτά δικαιωματικά την τελευταία θέση, εκτοπίζοντας ακόμη και την Τουρκία, που δαπανά 4.248 δολάρια ανά πανεπιστημιακό σπουδαστή.

Οι δαπάνες για εκπαίδευση και έρευνα ανά σπουδαστή ως ποσοστό του εθνικού εισοδήματος κατά κεφαλήν κατοίκου είναι 64% στις ΗΠΑ και 66% στον Καναδά, 40% στον ευρωπαϊκό μέσον όρο, 24% στην Ελλάδα. Στην Ευρώπη είναι 78% στην Ελβετία, 54% στη Σουηδία, 40% στην Αυστρία, 39% στο Βέλγιο, 46% στη Δανία, 43% στη Φινλανδία, 38% στη Γαλλία, 42% στη Γερμανία, 33% στην Ιταλία, 42% στην Ολλανδία, 37% στη Νορβηγία, 41% στην Πορτογαλία, 36% στην Ισπανία, 40% στη Βρετανία. Εκτός Ευρώπης, ο δείκτης είναι 127% στη Βραζιλία, 60% στη Χιλή, 52% στο Ισραήλ, 27% στη Ρωσία.

Μόνο στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, χωρίς την έρευνα, η χώρα μας δαπανά ανά φοιτητή 18% του εισοδήματος κατά κεφαλήν κατοίκου και συνεπώς, ακόμη μία φορά, διατηρείται ακλόνητη στην τελευταία θέση όχι μόνο της Ευρώπης, αλλά και του υπόλοιπου πλανήτη. Το αντίστοιχο ποσοστό στην Τουρκία είναι 63%. Τα πανεπιστήμια της γείτονος βρίσκονται σε ασύγκριτα αξιολογότερη διεθνώς θέση απ' ό,τι τα ελληνικά, τουλάχιστον όσον αφορά την υλικο-τεχνική υποδομή και τις αναλογίες του διδακτικού προσωπικού / φοιτητών.

Οι μεγάλες χώρες -όπως ΗΠΑ και Καναδάς- δαπανούν για την εκπαίδευση υψηλά ποσά, αλλά στην Ευρώπη, οι μικρές χώρες -Δανία, Αυστρία, Νορβηγία, Σουηδία, Ολλανδία, Φινλανδία, Βέλγιο, Πορτογαλία, Ισπανία- δαπανούν στο πεδίο αυτό μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός τους απ' ό,τι οι μεγάλες, προκειμένου ν' αντισταθμίσουν το μειονέκτημα του μεγέθους τους. Η χώρα μας παραμένει ατυπική εξαίρεση: ενώ διεκδικεί παγκόσμια σκήπτρα στον χώρο της παιδείας και του πολιτισμού, στην πράξη δεν συμπεριφέρεται ούτε ως «μεγάλη» χώρα ούτε ως «μικρή», αλλά ούτε και ως «μεσαία». Προφανώς, νιώθει ασφαλής και εκτός συναγωνισμού στην τελευταία θέση. Με επιχειρήματα αμφιβόλου ποιότητας και αξιοπιστίας, η κυβέρνηση παραμένει στον βυθό των παγκοσμίων επιδόσεων, ενώ παράλληλα για κάθε εκπαιδευτική δυσλειτουργία απαλλάσσει τον εαυτό της, μεταθέτοντας τις ευθύνες της στα θύματα: στην εκπαιδευτική κοινότητα, στους φοιτητές, στο διδακτικό και διοικητικό προσωπικό.

Με τη σημερινή συγκρουσιακή και κατασταλτική επιλογή, το εκπαιδευτικό πρόβλημα τείνει να κατανοείται κατά κύριο λόγο ως ζήτημα τάξης και ασφάλειας. Με συνέπεια, αρμόδιος για την εκπαίδευση και επιστημονική έρευνα να μην είναι ο υπουργός Παιδείας, αλλά εκείνος της Δημόσιας Τάξης και Ασφάλειας. Γιατί όχι ο υπουργός Εθνικής Αμύνης; Στο πλαίσιο αυτό, προβλήματα ανύπαρκτα λαμβάνουν

παραληρηματικές διαστάσεις, επισκιάζοντας τα πραγματικά. Για τον αρμόδιο της τάξης και ασφάλειας, κάθε εκπαιδευτική δυσλειτουργία ανάγεται σε έλλειμμα αστυνόμευσης και καταστολής.

Μόνιμη ασθένεια της ελληνικής εκπαίδευσης δεν είναι παρά η αναρχία και το έλλειμμα ασφάλειας, που παρακωλύουν τις εργασίες της εκπαιδευτικής κοινότητας. Η προωθούμενη σήμερα «μεταρρύθμιση» της παιδείας προωθεί την «ασφαλειακή» προσέγγιση, παραβλέποντας τα πραγματικά προβλήματα της εκπαιδευτικής και επιστημονικής κοινότητας της χώρας μας σε σχέση με την ένταξή της στην αντίστοιχη ευρωπαϊκή. Το ότι η αναθεώρηση του πανεπιστημιακού ασύλου προτάσσεται και ανάγεται σε «πολιορκητικό κριό» της υποτιθέμενης εκπαιδευτικής «μεταρρύθμισης» δείχνει ότι ο στόχος αυτής είναι κυρίως η «εξέδρα», παρά η ρύθμιση των πραγματικών εκπαιδευτικών προβλημάτων.

Το αυτό ισχύει με τα υπόλοιπα σημεία των «μεταρρυθμίσεων». Δημιουργούνται «μη κερδοσκοπικά» ιδρύματα, παρ' όλο που αυτά ήδη υπάρχουν. Με αυτόν τον τρόπο, η Πολιτεία μεταθέτει τις αρμοδιότητές της στην αγορά. Διαγράφονται όσοι έχουν ήδη αποσυρθεί από τη ζωή των ιδρυμάτων. Διαβάλλεται η φοιτητική συμμετοχή στις πρυτανικές εκλογές, για την υποθετική πάταξη του κομματισμού. Όμως, ο τελευταίος παραμένει αυτοφυής, ακόμη και με μηδενική συμμετοχή των φοιτητών στις εκλογές διοικητικών αρχών.

Ασφαλώς, η σύζυγος του καίσαρος δεν αρκεί να είναι ενάρετη, αλλά πρέπει ακόμη και να πείθει για τις αρετές της. Εάν σήμερα ο διασυρμός της εκπαιδευτικής κοινότητας αποφέρει δημοφιλία στην κυβέρνηση, αυτό συνιστά ανησυχητικό φαινόμενο όχι μόνο για την πολιτική και την κοινωνία στη χώρα μας, αλλά και για την ίδια την εκπαιδευτική κοινότητα. Η Δημοκρατία δεν είναι μόνο ζήτημα ουσίας, αλλά είναι επίσης και ζήτημα τύπου. Σε κάθε περίπτωση, η κοινωνική συναίνεση παραμένει προϋπόθεση απαράκαμπτη. Ενώ ουδεμία «εκπαιδευτική μεταρρύθμιση» μπορεί να εφαρμοσθεί ενάντια στην εκπαιδευτική κοινότητα, ταυτόχρονα η τελευταία δεν θα ευδοκιμήσει ποτέ χωρίς την «καλή μαρτυρία» της κοινωνίας.

1. OCDE, Regards sur l' education 2006, ΟΟΣΑ, Παρίσι 2006.

**kvergo@gmail.com**